Turun hovioikeus

Lausunto
8.9.2025

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle rikoslain 17 ja 20 luvun muuttamisesta (HE 61/2025 vp)

Väkivaltakuvauksen hallussapito

Hovioikeus pitää esitystä väkivaltakuvauksen hallussapidon kriminalisoinnista kannatettavana. Esitystä puoltaa erityisesti tarve suojella lapsia raakaa väkivaltaa esittävien kuvien ja videoiden näkemiseltä. Lainmuutoksella on tarkoitus puuttua ennen kaikkea sellaisen raakaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin hallussapitoon, jonka valmistamisessa itsetarkoituksena on ollut kärsimyksen aiheuttaminen. Tällaisen materiaalin kohdalla ei ole esitettävissä sananvapauteen liittyviä tai muitakaan painavia rangaistavaksi säätämistä vastaan puhuvia syitä. Lisäksi lapseen kohdistuvaa vakavaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin hallussapidon tulisi esityksen perusteluissa mainituin tavoin johdonmukaisuussyistä olla rangaistavaa siinäkin tapauksessa, kun lasta ei kuvata millään tavalla seksuaalisesti.

Ehdotettu säännös on esityksestä ilmi käyvin tavoin poikkeuksellinen. Tämä on kuitenkin otettu huomioon rajaamalla rangaistava hallussapito sellaiseen materiaaliin, jossa raaka väkivalta on tallennettu todellisesta väkivaltatilanteesta tai jossa ei voida varmuudella todeta, onko kyse tällaisesta tilanteesta vai teknologian avulla luodusta tallenteesta. Lisäksi rangaistava hallussapito ei täyttyisi vielä pääsyn hankkimisella tallenteeseen toisin kuin lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidon kohdalla. Nämä seikat ja 2 momentin mukaiset soveltamisalan rajoitukset huomioiden ehdotettua säännöstä voidaan pitää oikeasuhtaisena.

Raakaa väkivaltaa koskeva määritelmä sisältyy jo pidempään voimassa olleeseen rikoslain 17 luvun 17 §:n mukaiseen väkivaltakuvauksen levittämiseen. Määritelmän tulkinnanvaraisuudesta ja ilmeisen vähäisestä soveltamiskäytännöstä huolimatta ehdotetussa hallussapitosäännöksessä on perusteltua käyttää samaa määritelmää. Esityksen perusteluista on saatavissa apua säännöksen tulkintaan.

Hovioikeus pitää ehdotetun pykälän 2 momentin mukaisia soveltamisalan rajoituksia perusteltuina. Hyväksyttävän käyttötarkoituksen arviointi jää viime kädessä tuomioistuimille.

Esityksen mukaan väkivaltakuvauksen hallussapidosta voitaisiin määrätä rangaistukseksi ainoastaan sakkoa. Tätä voidaan pitää sinänsä johdonmukaisena vakavampana rikoksena pidettävälle väkivaltakuvauksen levittämiselle säädettyyn rangaistusasteikkoon nähden. Toisaalta pelkkä sakkorangaistuksen uhka on huomattavan lievä verrattuna lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidon ja ehdotetun törkeän tekomuodon rangaistusasteikkoihin, kun väkivaltakuvauksen hallussapitoa koskevan säännöksen piirissä olisivat myös lapsiin kohdistunutta raakaa väkivaltaa sisältävät kuvaukset. Vankeusrangaistusuhka antaisi myös mahdollisuuden tiettyjen pakkokeinojen käyttämiselle, millä olisi todennäköisesti myönteistä vaikutusta rikosten ilmituloon ja selvittämiseen. Suhteellisen lievää rangaistusuhkaa kuitenkin puoltaa se, että kysymys on poikkeuksellisesta

sääntelystä, jolla ensisijaisesti olisi tarkoitus suojata yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä lasten häiriötöntä kehitystä ja vasta toissijaisesti henkeä ja terveyttä.

Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidon törkeä tekomuoto

Hovioikeus pitää esitystä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidon törkeän tekomuodon säätämisestä kannatettavana. Esityksen mukaan lasta seksuaalisesti esittävät kuvat syntyvät tavallisimmin tilanteissa, joissa lapseen kohdistuu seksuaaliväkivaltaa, ja kuvien hallussapidon kriminalisoinnin ensisijaisena tarkoituksena on suojella lapsia seksuaalisilta ja vahingoittavilta teoilta. Esityksessä on myös tuotu esiin, että viranomaisten tietoon tulleiden kyseisten rikosten määrä on viime vuosina selvästi kasvanut, ja kuvien saatavuus on teknologian kehityksen myötä helpottunut. Näin ollen käsillä on vahvoja perusteita puuttua kyseiseen rikollisuuteen entistä voimakkaammin myös rikosoikeudellisin keinoin. Esityksen mukaan lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidosta tuomittujen henkilöiden hallussa ollut kuvamateriaalin määrä vaihtelee huomattavasti, yksittäisistä satoihin tai jopa tuhansiin tallenteisiin. Rikosten porrastaminen perus- ja törkeään tekomuotoon on perusteltua moitittavuudeltaan selvästi toisistaan poikkeavien tekojen rangaistusarvon määrittämiseksi.

Törkeän tekomuodon ankaroittamisperusteet vastaisivat törkeän lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisen ankaroittamisperusteita. Tämä on perusteltua lain soveltamisen yhtenäisyyden kannalta. Esityksen perusteluista on saatavissa apua säännöksen tulkintaan.

Ehdotettu rangaistusasteikko on perusteltu rikoslain 20 luvun 21 §:n perustunnusmerkistön asteikkoon ja 20 §:n törkeän lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisen ankarampaan rangaistusasteikkoon nähden. Rangaistusasteikkoa voidaan tosin pitää jo varsin ankarana hallussapitorikokselle.

Syytä on kiinnittää huomiota myös siihen, että toteutuessaan uudistus tarkoittaisi törkeän tekomuodon täyttävien rikosten osalta rangaistusasteikon huomattavaa korottamista varsin lyhyen ajan sisällä tehdyillä lainmuutoksilla. Toistuvat uudistukset ovat omiaan vaikeuttamaan yhtenäisen oikeuskäytännön kehittymistä.

Laatinut
Kalle Kulmala
hovioikeudenneuvos